

บทที่ 2

ค่าพลาซมา การกักกัน และฟาวลิงในระหว่างการกรองน้ำตาลโตนด ด้วยกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชันระดับโรงงานทดลอง

2.1 บทนำ

ในระยะหลายปีที่ผ่านมา กระบวนการเมมเบรนได้สร้างความแตกต่างของกระบวนการและผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอาหาร เช่น น้ำผลไม้, เบียร์, น้ำตาล และผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น สำหรับอุตสาหกรรมน้ำผลไม้ กระบวนการอัลตราฟิลเตรชันและไมโครฟิลเตรชัน ได้ถูกนำมาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุดท้ายให้มีคุณภาพสูงขึ้น ลดปริมาณจุลินทรีย์ การเพิ่มความใส เพื่อลดการใช้ความร้อนและพลังงาน อีกทั้งสามารถรักษาสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้ที่มีคุณภาพที่ใกล้เคียงกับน้ำผลไม้สดมากที่สุด โดยปราศจากสารเคมีและสารเติมแต่ง จึงมีการนำกระบวนการเมมเบรนเข้ามาเป็นทางเลือกในการแปรรูปน้ำผลไม้ นอกเหนือจากกระบวนการแปรรูปแบบเดิมที่มีการใช้ความร้อนและสารเคมีเข้ามามีส่วนร่วม (Pereira *et al.*, 2002; Matta *et al.*, 2004)

โดยทั่วไปการใช้กระบวนการอัลตราฟิลเตรชันและไมโครฟิลเตรชันสำหรับการแปรรูปน้ำผลไม้และเครื่องดื่ม มีวัตถุประสงค์คือ (1) การทำให้ใส (Clarification) โดยแยกสารโมเลกุลใหญ่ เช่น แป้ง, ใย และองค์ประกอบที่ไม่สามารถละลายได้ได้ดีกว่ากระบวนการการทำให้ใสแบบทั่วไป (2) การลดปริมาณจุลินทรีย์ หรือการทำให้ส่วนประกอบของเพมิเอทพอลอดเชื้อโดยไม่ใช้ความร้อนหรือที่เรียกว่า “Cold sterilization” ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพและกลิ่นรสไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด และส่วนของรีเทนเททสามารถนำไปพาสเจอร์ไรซ์แล้วเติมเพื่อให้ น้ำผลไม้มีเนื้อสัมผัสดีขึ้น (Vaillant *et al.*, 1999) โดยจุดเด่นนี้จึงนำไปประยุกต์ใช้กับน้ำตาลโตนด ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมากในจังหวัดสงขลา น้ำผลไม้ที่นิยมนำมาผ่านกระบวนการเมมเบรนได้แก่ แอปเปิ้ล เสาวรส องุ่น กีวี สับปะรด ส้ม เป็นต้น มีการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสมรรถนะของกระบวนการเมมเบรนและคุณภาพของน้ำผลไม้ Wu และคณะ (1990) ศึกษาถึงคุณภาพของน้ำแอปเปิ้ลภายหลังการกระบวนการเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน โดยใช้เมมเบรนแบบเส้นใยกลวง (hollow fiber) ชนิด โพลีซัน โฟน (polysulfone) ขนาด MWCO 5 และ 50 kDa พบว่าปริมาณของแข็งที่ละลายได้ พีเอช ไม่มีความแตกต่างกับน้ำแอปเปิ้ลสด และมีความใสมากขึ้น

de Carvalho และคณะ (1998) ศึกษาคุณภาพของน้ำสับประคโดยผ่านกระบวนการอัลตราฟิลเตรชันโดยใช้เมมเบรนชนิดโพลีซันโฟน MWCO ขนาด 50 kDa และกระบวนการไมโครฟิลเตรชันที่ใช้เมมเบรนชนิดเซรามิกรูพรุนขนาด 0.22 μm พบว่ากระบวนการเมมเบรนทั้งสองสามารถลดความขุ่นในน้ำสับประคลงได้โดยองค์ประกอบอื่นๆ เช่นกลิ่นรส ปริมาณกรดอินทรีย์ ไม่แตกต่างจากน้ำสับประคเริ่มต้น

Campos และคณะ (2002) ศึกษาผลของกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและการเก็บรักษาน้ำมะม่วงหิมพานต์ ที่ผ่านเมมเบรนแบบท่อเซรามิกรูพรุนขนาด 0.3 μm ที่อุณหภูมิ 30 °C ความดันขับ 200 kPa พบว่าสามารถลดปริมาณยีสต์และราในผลิตภัณฑ์ได้ และสามารถเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ได้นานกว่า 60 วัน

Cassano และคณะ (2004) ศึกษาการใช้กระบวนการอัลตราฟิลเตรชันโดยใช้เมมเบรนชนิดโพลีไวนิลิดีนฟลูออไรด์ (polyvinylidene fluoride) ขนาด MWCO 15 kDa ในการกรองน้ำกีวี่ที่อุณหภูมิ 20, 25 และ 30 °C พบว่าในระหว่างการกรองมีการลดลงของฟลักซ์เพอเมอเทลงแตกต่างกัน เมื่อใช้อุณหภูมิค่าฟลักซ์ในระหว่างการกรองมีค่าต่ำ เนื่องจากความหนืดของเพอเมอเทและรีเทนเททสูงขึ้น ส่งผลต่อการเกิดการสะสมของชั้นฟาวลิง และคอนเซ็นเตรชันโพลาริเซชัน เช่นเดียวกับ Wang และคณะ (2005) ที่ศึกษาผลของอุณหภูมิต่อกระบวนการกรองน้ำเชอร์รี่ด้วยกระบวนการไมโครฟิลเตรชันโดยใช้เมมเบรน เซรามิกรูพรุนขนาด 0.14 μm ที่ความดันขับและความเร็วตามขวางคงที่

Dornier และคณะ (1995) ศึกษากระบวนการไมโครฟิลเตรชันในการกรองน้ำอ้อยด้วยเมมเบรนระดับโรงงานทดลอง (Pilot plant scale) โดยใช้เมมเบรนเซรามิกรูพรุนขนาด 1.4 μm ที่ความเร็วตามขวางแตกต่างกัน พบว่าการเปลี่ยนแปลงค่าฟลักซ์สูงขึ้นเมื่อความเร็วตามขวางในระบบสูงขึ้นนอกจากนี้ Snir และคณะ (1996) ศึกษาผลขนาดรูพรุนต่อการเกิดฟาวลิงในกระบวนการอัลตราฟิลเตรชันแบบเส้นใยกลวง ระหว่างการกรองน้ำเกรฟฟรุต (grapefruit) ด้วยเมมเบรน MWCO ขนาด 10, 30 และ 100 kDa พบว่าเมมเบรนขนาด MWCO 30 และ 100 kDa มีการเกิดฟาวลิงสูงกว่าเมมเบรนขนาด MWCO 10 kDa เช่นเดียวกับ Czekaj และคณะ (2001) ที่ศึกษาการกักกันองค์ประกอบในเบียร์ด้วยเมมเบรนเซลลูโลสอะซิเตต (CA), โพลีไวนิลิดีนไดฟลูออไรด์ (PVDF) และโพลีคาร์บอเนต (PC) ขนาดรูพรุน 0.2 μm พบว่าความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาเพิ่มขึ้น และแตกต่างกันในแต่ละชนิดเมมเบรน

ตารางที่ 2-1 ตัวอย่างของการใช้เมมเบรนกับน้ำผลไม้

Table 2-1 Example of membrane clarified juices

Juice	Membrane system	Operating conditions	Pore size/ MWCO	Flux (L/m ² .h)	Quality/Comments	Ref.
Apple	Hollow fiber polysulfone	Temp 25-30°C TMP 121 kPa CFV 5 times	10 kDa 50 kDa 100 kDa 500 kDa	30 (initial)	- Juices had similar soluble solids, titratable acidity and sensory quality. - Total solids increased with membrane pore size. - Juices from 100 and 500 kDa membrane had higher turbidity and browning than those from 10 and 50 kDa; total phenols increased with MWCO up to 100 kDa..	Padilla and MeeLellan, 1989
Pineapple	Tubular polyethersulfone	Temp 25°C TMP 100 kPa CFV 6 m/s	0.3 µm	100 (steady)	- Clarified juice present a great reduction in viscosity. - pH, acidity and soluble solid not change during the processing.	Carnerio <i>et al.</i> , 2002
Cashew apple	Tubular polyethersulfone	Temp 30 °C TMP 200 kPa	0.3 µm	70 (steady)	- The clarified juice had similar physical and chemical properties. - Moulds and yeast and mesophilic bacteria counting was less than 10 CFU/g.	Campos <i>et al.</i> , 2002
Kiwifruit	Tubular polyvinylidene fluoride	Temp 25 °C Flow rate 500 L/h TMP 0.8 bar	15 kDa	12 (steady)	- Suspension solids in fresh kiwifruit juice was completely removed and the clarified juice had lower viscosity and negligible turbidity.	Cassano <i>et al.</i> , 2004
Cherry	Tubular ceramic	Temp 40 °C CFV 8.01 m/s TMP 0.2 MPa	0.14 µm	55 (initial)	- The value color indexes <i>L</i> increased and viscosity were decrease.	Wang <i>et al.</i> , 2005

การเกิดฟาวลิ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการกักกันสารหรือองค์ประกอบของ กระบวนการได้ จากการศึกษาของ Eagles และ Wakeman (2002) ถึงการเกิดชั้นฟาวลิ่งในระหว่าง การกรองเบียร์ด้วยกระบวนการไมโครฟิลเตรชันรูพรุนขนาด 0.2, 0.26 และ 0.43 μm เมมเบรน ชนิดโพลีเอไมด์, โพลีคาร์บอเนต และเซลลูโลส ในเตรท พบว่าการกักกันโมเลกุลซูโครส, มอลโทส, แลคโทส, กลูโคส และฟรุกโทส มีค่าเพิ่มขึ้น เมื่อเวลากรองเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Barbate และคณะ (2003) ในการแปรูปน้ำผึ้งโดยใช้เมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันแบบโพลีเมอร์ MWCO ขนาด 25, 50 และ 100 kDa ที่ความดันขับและความเร็วตามขวางที่ ส่งผลให้ค่าการกักกันเอนไซม์มี ค่าเพิ่มขึ้นสูงถึง 60-100%

โดยทั่วไปน้ำตาลโตนดมีความขุ่นสูงและมีองค์ประกอบที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของ จุลินทรีย์ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการหมักอย่างรวดเร็วส่งผลให้คุณภาพของน้ำตาลโตนด ลดลง ปัจจุบันมีการใช้ความร้อนในการฆ่าเชื้อ ส่งผลให้น้ำตาลโตนดมีการเปลี่ยนแปลงทางสี กลิ่น และรส

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของกระบวนการเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชัน และอัลตราฟิลเตรชันระดับโรงงานทดลอง ต่อการกักกันองค์ประกอบทางเคมีในน้ำตาลโตนด และต่อการ เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติด้านเคมี, กายภาพและจุลินทรีย์ของน้ำตาลโตนด การเปลี่ยนแปลงค่าฟลักซ์ และความต้านทานเนื่องจากฟาวลิ่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเมมเบรน ในการแปรูปน้ำตาลโตนดและน้ำผลไม้ที่มีลักษณะทางเคมีใกล้เคียงกันต่อไป

2.2 อุปกรณ์และวิธีการทดลอง

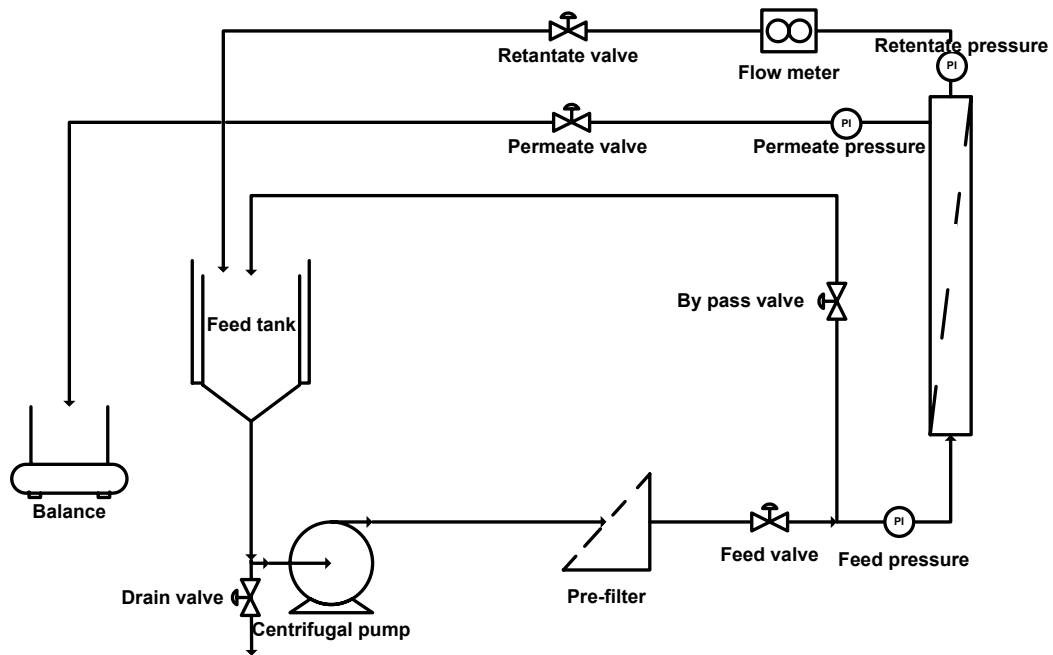
2.2.1 น้ำตาลโตนด

น้ำตาลโตนดที่ใช้เป็นน้ำตาลโตนดที่มีการเติมไม้เคี่ยมในระหว่างการเก็บเกี่ยว ทำการ เก็บตัวอย่างใส่ขวดพลาสติกขนาด 1.5 ลิตร เก็บที่อุณหภูมิ 4°C ตลอดการขนส่ง และใช้ในการทดลอง ให้หมดภายใน 10 ชั่วโมง ก่อนการทดลองกรองผ่านผ้าขาวบางเพื่อแยกตะกอนและอนุภาคขนาดใหญ่ ในน้ำตาลโตนดออก จากนั้นทำการให้ความร้อนจนถึงอุณหภูมิ 50 °C และนำเข้าระบบกรอง

2.2.2 ระบบเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชันระดับโรงงานทดลองและเมมเบรน

ระบบเมมเบรนระดับโรงงานทดลอง (Pilot plant scale) มีรายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 2-1 โดยมีถังสองชั้นปริมาตร 50 ลิตรเป็นถังป้อนตัวอย่าง การป้อนตัวอย่างเข้าระบบโดยใช้ปั๊มแบบหอยโข่ง (Centrifugal pump) สามารถปรับอัตราการไหลของสารป้อนและความดันโดยการปรับความถี่ของ อินเวอร์เตอร์ (inverter) และการปรับวาล์วของรีเทนเทท ควบคุมอุณหภูมิน้ำตาลโตนดให้คงที่ 50 ± 1 °C โดยใช้น้ำกรอง (อุณหภูมิห้อง) ในการหล่อเย็นระบบ

ใช้กรองเมมเบรนที่ใช้เป็นแบบท่อเซรามิก (ZrO_2-TiO_2) (Rhodia Oreilis, France) ระดับไมโครฟิลเตรชันรูพรุนขนาด 0.2 และ 0.1 μm และระดับอัลตราฟิลเตรชัน MWCO ขนาด 300 และ 50 kDa เส้นผ่านศูนย์กลางภายในเท่ากับ 3.5 มิลลิเมตร (mm) จำนวน 18 ท่อ ยาว 1.2 เมตร (m) พื้นที่การกรอง 0.245 ตารางเมตร (m^2)

ภาพที่ 2-1 ชุดเมมเบรนระดับโรงงานทดลองไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน

Figure 2-1 Ultra- and microfiltration pilot plant scale system

2.2.3 วิธีการทดลอง

1. กรองน้ำตาลโตนดสดด้วยผ้าขาวบาง ให้ความร้อนจนอุณหภูมิ 50 °C แล้วนำเข้าระบบการกรอง
2. นำน้ำตาลโตนดผ่านเข้าสู่กระบวนการเมมเบรน โดยใช้เมมเบรน 2 ระดับ คือระดับอัลตราฟิลเตรชัน ขนาด MWCO 50, 300 kDa ที่ความดันขับ 250 kPa และไมโครฟิลเตรชันขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.1 μm ที่ความดันขับ 100 kPa ดำเนินระบบการกรองแบบกะ (batch process) โดยมีความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิการกรอง 50±1 °C
3. ติดตามการเปลี่ยนแปลงของฟลักซ์ของเพมิเอท โดยการชั่งน้ำหนักของเพมิเอททุกๆ 500 กรัม (g) พร้อมกับบันทึกเวลา และทำการสุ่มตัวอย่างน้ำตาลโตนดจากเพมิเอทและ

รีเทนเทท เพื่อหาการกักกันปริมาณโปรตีน และทำการหยุดการกรองเมื่อปริมาณสารป้อนลดลงร้อยละ 50 (VCR=2)

4. เก็บตัวอย่างน้ำตาลโตนดจากส่วนเพอมีเอทและรีเทนเททที่ VCR=2 เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณภาพของน้ำตาลโตนดทางด้านเคมี, กายภาพและจุลินทรีย์ ทำการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างภายใน 10 ชั่วโมง โดยทำการเก็บตัวอย่างที่อุณหภูมิ 4 °C

นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยวางแผนการทดลองแบบสุ่มอย่างสมบูรณ์ (Completely randomized design, CRD) ทดลอง 3 ซ้ำ วิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance, ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ Duncan's New Multiple Range Test (DMRT)

2.2.4 การวิเคราะห์คุณสมบัติทางด้านเคมี กายภาพ และจุลินทรีย์

1. คุณสมบัติทางเคมี

- พีเอช โดยใช้เครื่องพีเอชมิเตอร์ (A.O.A.C., 1999)
- ปริมาณของแข็งทั้งหมด (A.O.A.C., 1999)
- ปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดโดยใช้ Hand Refractometer (A.O.A.C., 1999)
- น้ำตาลอินเวิร์ทตามวิธีของ Lane Eynon and Volumetric Method (A.O.A.C., 1999)
- น้ำตาลทั้งหมดตามวิธีของ Lane Eynon and Volumetric Method (A.O.A.C., 1999)
- ปริมาณกรดทั้งหมด (A.O.A.C., 1999)
- ปริมาณโปรตีนตามวิธี Lowry's (Lowry *et al.*, 1951)

2. คุณสมบัติทางกายภาพ

- วัดค่าสี โดยใช้ Hunter Lab (Carneiro และคณะ, 2002)
- วัดความข้นใส โดยใช้ Hunter Lab (Carneiro และคณะ, 2002)
- วัดค่าความหนืด โดยใช้ U-tube viscometers (Bailey และคณะ, 2000)
- การกระจายตัวของขนาดอนุภาค โดยใช้เครื่อง LS Particle Size Analyzer (COULTER LS 230)

3. คุณสมบัติทางจุลินทรีย์

- จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด โดยใช้วิธี Pour Plate ใช้อาหารพีซีเอ (Plate count agar)
- จำนวนยีสต์และรา โดยใช้วิธี Pour Plate ใช้อาหารพีดีเอ (Potato dextrose agar)
- จำนวนแลกติกแบคทีเรียโดยใช้วิธี Pour Plate ใช้อาหารเอ็มอาร์เอส (MRS-medium)

2.2.5 การวิเคราะห์ฟาวลิง (Jiratananon *et al.*, 1997)

การวิเคราะห์ความต้านทานของกระบวนการเมมเบรน สามารถแยกความต้านทานการไหลของเพอมีเอทเป็นความต้านทานของเมมเบรน (R_m) ความต้านทานเนื่องจากการเกิดฟาวลิง (R_{if}) และความต้านทานเนื่องจากชั้นโพลาไรเซชัน (R_p)

ดังนั้นความต้านทานรวม (R_t) ในสมการที่ [2.1] ประกอบด้วย

$$R_t = R_m + R_{if} + R_{irf} \quad [2.1]$$

ซึ่งความต้านทานแต่ละตัวสามารถคำนวณได้ดังนี้

1.) ความต้านทานรวม (R_t) สามารถคำนวณได้จากฟลักซ์ของสารละลายดังสมการที่ [2.2]

$$R_t = \frac{TMP}{\mu_p J} \quad [2.2]$$

เมื่อ TMP = ความดันขับที่ให้กับระบบ (Pa)

J = ฟลักซ์ของสารละลาย ($m^3/m^2.s$)

μ_p = ความหนืดของสารละลาย (Pa.s)

2.) ความต้านทานเมมเบรน (R_m) สามารถคำนวณได้จากฟลักซ์ของน้ำกรองจากสมการ

$$R_m = \frac{TMP}{\mu_w J_w} \quad [2.3]$$

เมื่อ TMP = ความดันขับที่ให้กับระบบ (Pa)

J_w = ฟลักซ์ของน้ำกรองก่อนการใช้งาน ($m^3/m^2.s$)

μ_w = ความหนืดของน้ำกรอง (Pa.s)

หลังจากการใช้งานแล้วจะทำการล้างเมมเบรนด้วยน้ำกรองเพื่อกำจัดชั้นคอนเซนเตรชันโพลาไรเซชัน ดังนั้นค่าความต้านทานของชั้นโพลาไรเซชันจึงถูกกำจัดออกไป ค่าความต้านทานที่เหลืออยู่คือ ความต้านทานเมมเบรน (R_m) และความต้านทานของฟาวลิงที่ไม่สามารถผันกลับได้ (R_{irf}) ซึ่งสามารถหาได้จากสมการที่ [2.4]

$$R_m + R_{irf} = \frac{TMP}{\mu_w J'_w} \quad [2.4]$$

เมื่อ J'_w = ฟลักซ์ของน้ำกรองหลังจากการล้างเมมเบรน ($\text{m}^3/\text{m}^2.\text{s}$)

3.) ความต้านทานของชั้นโพลารไรซ์ (R_{rp}) สามารถคำนวณโดยการแทนค่าของสมการที่ [2.2] และ [2.4] ลงในสมการที่ [2.1]

4.) ความต้านทานของฟาวลิง (R_{fp}) สามารถคำนวณโดยการแทนค่าของ R_m จากสมการ [2.3] ลงในสมการ [2.5] จะได้ดังนี้

$$R_{irf} = \frac{TMP}{(\mu_w J'_w)} - R_m \quad [2.5]$$

โดยดำเนินการล้างที่ความดันขับ 1.0 bar ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ 30 ± 5 °C

2.2.6 วิธีการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ระบบเมมเบรน

ก่อนกระบวนการกรองในแต่ละครั้งทำการสเตรไรซ์ระบบเมมเบรน โดยล้างด้วยน้ำเปล่าที่ความดันขับ 0.5 bar ความเร็วตามขวาง 1.5 m/s อุณหภูมิ ~ 30 °C นาน 15 นาที และทำการล้างระบบเมมเบรนด้วยโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (KMS) เข้ม 0.5% (w/v) ที่อุณหภูมิ ~ 30 °C นาน 15-20 นาที และการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ระบบเมมเบรนอีกครั้งด้วยน้ำร้อน อุณหภูมิ 80-85 °C นาน 15-20 นาที วนทั้งระบบ

2.2.7 วิธีการล้างเมมเบรน

หลังจากกระบวนการกรองแต่ละครั้งทำการล้างเมมเบรนด้วยน้ำกรองที่อุณหภูมิห้อง เพื่อทำการชะล้างสิ่งอุดตันออก ด้วยด่างโซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) เข้มขึ้น 0.5% (v/v) พีเอช 11 ที่ความดันขับ 1.0 bar ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ 70-80 °C นาน 30 นาที และล้างด้วยกรดไนตริก (HNO_3) เข้มขึ้น 0.5% (v/v) พีเอช 2 ที่อุณหภูมิ 50-60 °C ที่ความดันขับและความเร็วตามขวางระดับเดียวกันนาน 30 นาที ใช้น้ำกรองในการทำความสะอาด ทำความสะอาด และทำการวัดค่าฟลักซ์ของน้ำสะอาดที่สภาวะคงที่ จากนั้นใช้โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (Potassium metabisulfite, KMS) เข้มขึ้น 0.5 % (w/v) วนทั้งระบบนาน 10 นาที ก่อนทำการหยุดระบบการกรอง

2.3 ผลการทดลอง และการอภิปรายผลการทดลอง

1) ผลของกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชันต่อคุณสมบัติของน้ำตาลโตนด

ผลของการศึกษากระบวนการเมมเบรนต่อคุณภาพน้ำตาลโตนด ทดลองโดยใช้เมมเบรน 2 ระดับ คือ ระดับไมโครฟิลเตรชัน ขนาดรูพรุน 0.1 และ 0.2 μm และอัลตราฟิลเตรชัน ขนาด MWCO 50 และ 300 kDa โดยหลังผ่านกระบวนการเมมเบรนจะได้น้ำตาลโตนด 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนเพอมีเอท และรีเทนเตท คือส่วนที่ผ่านเมมเบรนและที่ถูกกักกันด้วยเมมเบรน ตามลำดับ (ภาพที่ 2-1) เมื่อนำมาวิเคราะห์คุณสมบัติทางกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์หลังจากผ่านกระบวนการ มีผลการทดลองดังนี้

1.1) คุณสมบัติทางกายภาพ

คุณสมบัติทางกายภาพของน้ำตาลโตนดที่ผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน แสดงดังตารางที่ 2-2 ผลการวิเคราะห์ค่าสีโดยใช้ระบบ Hunter lab (L,a,b) ซึ่งในทฤษฎีกำหนดว่าค่า L มีค่าเข้าใกล้ 100 แสดงว่าวัตถุมีความสว่าง ค่า a มีค่าเป็นบวก แสดงว่าวัตถุมีเฉดสีแดง และเมื่อค่า b เป็นบวก แสดงว่าวัตถุมีเฉดสีเหลือง พบว่าเมื่อกรองน้ำตาลโตนดผ่านเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน ค่า L, a และ b มีความแตกต่างจากน้ำตาลโตนดสดอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) โดยมีค่า L เฉลี่ยเท่ากับ 97.3, 98.4, 97.1 และ 98.0 เมื่อผ่านเมมเบรนขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ

ภาพที่ 2-2 น้ำตาลโตนดหลังผ่านกระบวนการเมมเบรน

Figure 2-2 Sugar palm sap after membrane filtration process

ตารางที่ 2-2 คุณสมบัติทางกายภาพของน้ำตาลโตนดสดและเพอเมต (ไมโครฟิลเตรชัน ขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.1 μm ที่ความดันขั้วขั้ว 100 kPa และอัลตราฟิลเตรชัน MWCO 300 และ 50 kDa ที่ความดันขั้วขั้ว 250 kPa ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ $50 \pm 1^\circ\text{C}$)

Table 2-2 Physical properties of fresh sugar palm sap and permeate (microfiltration pore size 0.2 and 0.1 μm at TMP 100 kPa and ultrafiltration MWCO 300 and 50 kDa at TMP 250 kPa CFV 3.5 m/s, Temp. $50 \pm 1^\circ\text{C}$.)

Properties		Fresh sugar	Permetate			
		plam sap	0.2 μm	0.1 μm	300 kDa	50 kDa
Color	L ¹	72.46 $\pm$ 1.46 ^{*b}	97.27 $\pm$ 0.90 ^a	98.36 $\pm$ 0.40 ^a	97.14 $\pm$ 0.18 ^a	98.04 $\pm$ 0.81 ^a
	a ²	2.80 $\pm$ 0.32 ^a	0.04 $\pm$ 0.11 ^b	-0.05 $\pm$ 0.06 ^b	-0.027 $\pm$ 0.16 ^b	-0.10 $\pm$ 0.11 ^b
	b ³	14.86 $\pm$ 0.95 ^a	4.75 $\pm$ 1.55 ^b	3.37 $\pm$ 0.60 ^b	5.27 $\pm$ 1.52 ^b	3.82 $\pm$ 1.19 ^b
Transmittance(%) at 650 nm		64.99 $\pm$ 1.61 ^b	98.09 $\pm$ 0.52 ^a	99.02 $\pm$ 0.37 ^a	98.15 $\pm$ 0.75 ^a	99.77 $\pm$ 0.56 ^a
Viscosity (mPa.s) at 25 °C		1.35 $\pm$ 0.005 ^a	1.26 $\pm$ 0.005 ^c	1.26 $\pm$ 0.005 ^c	1.29 $\pm$ 0.005 ^b	1.32 $\pm$ 0.003 ^b
Particle size (μm)		0.2-30	-	-	-	-

Note: *Each value is the mean of triplicate determination $\pm$ standard deviation

^{a-c}, Means within row with the same superscript are not significantly different at $p > 0.05$

¹ L_{Hunter} – luminosity (0 = black and 100 = white) ² a_{Hunter} – (from -80 to zero = green, from zero to +100 = red)

³ b_{Hunter} – (from -100 to zero = blue, from zero to +70 = yellow)

ผลการทดลองค่า a ของน้ำตาลโตนดในส่วนของเพอมีเอทที่ผ่านการกรองด้วยเมมเบรน ขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.04, -0.05, -0.023 และ -0.10 ตามลำดับ และค่า b ของน้ำตาลโตนดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.8, 3.4, 5.3 และ 3.3 ตามลำดับ ซึ่งสังเกตได้ว่าน้ำตาลโตนดที่ผ่านเมมเบรนมีค่า a และ b ลดลงจากน้ำตาลโตนดสด และมีสีเหลืองนวล ทั้งนี้เพราะน้ำตาลโตนดสดมีสีค่อนข้างดำและกักไว้ด้วยเมมเบรน ส่งผลให้ส่วนของเพอมีเอทมีความใสและความสว่างเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Carneiro และคณะ (2002) รายงานว่าค่า L ในส่วนเพอมีเอท มีค่าสูงขึ้นทั้งนี้เนื่องจากเมมเบรนสามารถกักกั้นอนุภาคและองค์ประกอบของสีในน้ำสับปะรดบางส่วนไว้ได้

การวิเคราะห์ค่าความขุ่นในรูปของความสามารถในการส่องผ่านของแสงที่ความยาวคลื่น 650 นาโนเมตร (nm) เมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชัน และอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าน้ำตาลโตนดส่วนของเพอมีเอทมีความแตกต่างจากน้ำตาลโตนดสดอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ค่าการผ่านทะลุของแสงในส่วนเพอมีเอทมีค่าสูงสุดเท่ากับ 98.1, 99.0, 98.2 และ 99.8 % เมื่อผ่านเมมเบรนรูพรุน/MWCO ขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ และความใสของน้ำตาลโตนดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อใช้เมมเบรนที่มีรูพรุนขนาดเล็ก (ตารางที่ 2-2) ทั้งนี้เนื่องจากอนุภาคขนาดใหญ่ คอลลอยด์และองค์ประกอบที่อยู่ในน้ำตาลโตนดถูกเมมเบรนกักกั้นไว้ในส่วนของรีเทนเทท ส่งผลให้ค่าของการส่องผ่านทะลุของแสงในส่วนเพอมีเอทสูงกว่าในน้ำตาลโตนดสด จากรายงานของ López และคณะ (2004) ถึงการศึกษากระบวนการกรองน้ำส้มสายชูด้วยเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันรูพรุนขนาด 0.45 μm พบว่าสามารถกักกั้นสารแขวนลอย เซลล์จุลินทรีย์และองค์ประกอบของสีของน้ำส้มสายชู ส่งผลให้เพอมีเอทมีความใสขึ้นและมีความยอมรับของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ Wu และคณะ (1990) ศึกษาคุณภาพของน้ำแอปเปิ้ลที่ผ่านกระบวนการอัลตราฟิลเตรชัน โดยใช้เมมเบรน 2 ขนาด คือ 5 และ 50 kDa พบว่าน้ำแอปเปิ้ลมีความใสมากขึ้น

การวิเคราะห์ค่าความหนืดของน้ำตาลโตนดที่อุณหภูมิ 25 °C พบว่าความหนืดในส่วนของเพอมีเอทมีค่าลดลงเล็กน้อยและมีความแตกต่างจากน้ำตาลโตนดสด ($p < 0.05$) โดยความหนืดของน้ำตาลโตนดในส่วนของเพอมีเอทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.26, 1.26, 1.29 และ 1.32 mPa.s เมื่อผ่านเมมเบรน ขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตารางที่ 2-2) เนื่องจากเมมเบรนสามารถกักกั้นองค์ประกอบขนาดใหญ่ไว้ในส่วนของรีเทนเทท และในการดำเนินกระบวนการเมมเบรนใช้อุณหภูมิ 50°C จึงมีความเป็นไปได้ที่ความหนืดมีค่าลดลง (Alvarez *et al.*, 1998) เช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์น้ำสับปะรด เมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชัน โดยใช้เมมเบรนรูพรุนขนาด 0.3 μm เพอมีเอทมีความใสเพิ่มขึ้น และความหนืดลดลง (Carneiro *et al.*, 2002)

เมื่อทำการเปรียบเทียบความสามารถในการกรองของเมมเบรนทั้งสองระดับ พบว่าการกรองด้วยไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน สามารถทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของเพอมีเอทมี

ความแตกต่างไปจากน้ำตาลโตนดสด เมื่อเปรียบเทียบสีและความใสสามารถสังเกตได้ว่าในเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชันมีความใสมากกว่าเล็กน้อย เนื่องจากเมมเบรนมีรูพรุนขนาดเล็กกว่าเมมเบรนไมโครฟิลเตรชัน แต่ความหนืดของเพอมีเอทพบว่าไม่มีความแตกต่างกันในเมมเบรนทั้งสองระดับ อย่างไรก็ตามการใช้กระบวนการเมมเบรนในการทำให้ใส ขนาดของรูพรุนหรือ MWCO ของเมมเบรนมีผลต่อคุณภาพของน้ำผลไม้เมื่อขนาดรูพรุนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้โมเลกุลขนาดเล็กสามารถผ่านเมมเบรนได้ ทำให้น้ำผลไม้หลังจากการกรองเกิดสีที่ขุ่นและองค์ประกอบของสารให้กลิ่นรสเปลี่ยนแปลงไป (Padilla-Zakour and Mclellan, 1993)

1.2) คุณสมบัติทางเคมี

ผลการวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีของน้ำตาลโตนดเมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าค่าของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดแตกต่างกับน้ำตาลโตนดสดอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) แสดงว่าขนาดรูพรุนของเมมเบรนมีผลต่อค่าดังกล่าว โดยในส่วนของเพอมีเอทมีค่าของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80, 9.67, 11.20 และ 11.33 °Brix เมื่อผ่านเมมเบรนขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตาราง ที่ 2-3) ซึ่งแตกต่างไปจากการทดลองของ Vaillant และคณะ (1999) พบว่าน้ำเสาวรสีในส่วนของเพอมีเอทและรีเทนเททที่กรองผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2 μm ค่าของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดและปริมาณของแข็งทั้งหมดไม่แตกต่างกับน้ำเสาวรสีเริ่มต้น และงานวิจัยของ de Barros และคณะ (2003) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของน้ำสับประรดเมื่อผ่านเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชัน ขนาด MWCO 100 kDa ความดันขับ 2 bar และอุณหภูมิ 50 °C พบว่าไม่มีความแตกต่างของค่าของแข็งที่ละลายได้เมื่อผ่านกระบวนการเมมเบรนดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ปริมาณของแข็งทั้งหมดของน้ำตาลโตนดหลังผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าปริมาณของแข็งทั้งหมดเมื่อผ่านเมมเบรนขนาด MWCO 300 และ 50 kDa มีความแตกต่างกับน้ำตาลโตนดสด ($p < 0.05$) (ตารางที่ 2-3) เพราะเมมเบรนขนาด 300 และ 50 kDa มีรูพรุนขนาดเล็ก จึงมีประสิทธิภาพในการกักกันองค์ประกอบขนาดใหญ่ได้ดีกว่า เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Cassano และคณะ (2004) ที่พบว่าสารแขวนลอยในน้ำกีวีลดลง 5 เท่าเมื่อผ่านเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน MWCO ขนาด 15 kDa ทั้งนี้เป็นเพราะในน้ำตาลโตนดมีองค์ประกอบที่เป็นสารแขวนลอยที่มีขนาดเล็กกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะมีบางส่วนที่ถูกกักกันในรีเทนเททด้วยเมมเบรนแต่อาจมีองค์ประกอบขนาดเล็กผ่านเมมเบรนได้ หากเปรียบเทียบในผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้อื่นอาจมีองค์ประกอบอื่นๆ เช่น เส้นใย เพคติน หรือ โพลีแซคคาไรด์ ที่มีโมเลกุลขนาดใหญ่เมื่อผ่านกระบวนการเมมเบรน ทำให้เมมเบรนสามารถกักสารโมเลกุลใหญ่ไว้ในส่วนของรีเทนเททได้มากจึงทำให้ปริมาณของแข็งทั้งหมดในส่วนเพอมีเอทลดลง (Carneiro *et al.*, 2002; de Barros *et al.*, 2003)

ผลการวิเคราะห์ค่าพีเอชและค่ากรดทั้งหมด (คิดในรูปกรดแลกติก) ของน้ำตาลโตนดที่ผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน (ตารางที่2-3) พบว่าค่าพีเอชไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำตาลโตนดเริ่มต้น ($p>0.05$) ในส่วนของเพอมีเอทมีค่าพีเอชเฉลี่ยเท่ากับ 5.45, 5.01, 5.16 และ 5.38 และค่ากรดทั้งหมดในส่วนของเพอมีเอทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.043, 0.048, 0.027 และ 0.027 % เมื่อกรองผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ ค่ากรดในเพอมีเอทที่ผ่านเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชันมีค่าต่ำกว่าน้ำตาลโตนดสด ($p<0.05$) ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบบางอย่าง เช่น จุลินทรีย์ถูกกักกันด้วยเมมเบรนทำให้เกิดการหมักในระหว่างการกรอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ de Carvalho และคณะ (1998) พบว่าเมื่อกรองน้ำสับปะรดผ่านเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชัน MWCO ขนาด 50 kDa มีค่ากรดลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเมมเบรนไมโครฟิลเตรชัน 0.22 μm เนื่องจากเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชันมีการกักกัน และมีการลดลงของฟลักซ์สูงกว่าไมโครฟิลเตรชัน แต่จากงานการวิจัยของ Vladisavljević และคณะ (2003) ในการศึกษาการใช้เมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน MWCO ขนาด 30, 50 และ 300 kDa ในการกรองน้ำแอปเปิ้ล พบว่าค่ากรด (คิดในรูปกรดมาลิก) ในส่วนของเพอมีเอทไม่มีความแตกต่างจากน้ำแอปเปิ้ลเริ่มต้น เนื่องจากองค์ประกอบและกรดอินทรีย์มีขนาดเล็กมากเมื่อเทียบกับรูพรุนเมมเบรน จึงสามารถผ่านเมมเบรนได้โดยไม่ถูกกักกัน

ตารางที่ 2-3 คุณสมบัติทางเคมีของน้ำตาลโตนดสด และเพอมีเอท (ไมโครฟิลเตรชัน ขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.1 μm ที่ความดันขับ 100 kPa และอัลตราฟิลเตรชัน MWCO 300 และ 50 kDa ที่ความดันขับ 250 kPa ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ 50 ± 1 °C)

Table 2-3 Physical properties of fresh sugar palm sap and permeate (microfiltration pore size 0.2 and 0.1 μm at TMP 100 kPa and ultrafiltration 300 and 50 kDa at TMP 250 kPa CFV 3.5 m/s, Temp. 50 ± 1 °C)

Properties	Fresh sugar	Permetate			
	plam sap	0.2 μm	0.1 μm	300 kDa	50 kDa
Total soluble solid (°Brix)	12.33 $\pm 0.57^*^a$	9.80 $\pm 0.20^c$	9.67 $\pm 0.50^c$	11.20 $\pm 0.20^b$	11.33 $\pm 0.57^b$
Total solid (%)	12.28 $\pm 0.23^{ab}$	12.42 $\pm 0.13^a$	11.93 $\pm 0.78^{abc}$	11.54 $\pm 0.25^{bc}$	11.20 $\pm 0.39^c$
pH	5.18 $\pm 0.21^{ab}$	5.45 $\pm 0.15^{ab}$	5.01 $\pm 0.30^b$	5.16 $\pm 0.05^{ab}$	5.38 $\pm 0.15^{ab}$
Acidity as lactic acid(%)	0.047 $\pm 0.005^a$	0.043 $\pm 0.002^a$	0.048 $\pm 0.012^a$	0.027 $\pm 0.005^b$	0.027 $\pm 0.005^b$
Total sugar (%)	11.39 $\pm 0.29^a$	11.18 $\pm 0.49^{ab}$	10.38 $\pm 0.54^b$	10.55 $\pm 0.56^{bc}$	10.55 $\pm 0.49^{ab}$
Reducing sugar (%)	0.88 $\pm 0.07^a$	0.57 $\pm 0.13^b$	0.59 $\pm 0.08^b$	0.59 $\pm 0.07^b$	0.64 $\pm 0.08^b$
Protein content (g/100ml)	0.29 $\pm 0.04^a$	0.25 $\pm 0.03^{ab}$	0.23 $\pm 0.01^b$	0.25 $\pm 0.03^{ab}$	0.23 $\pm 0.00^b$

Note: * Each value is the mean of triplicate determination $\pm$ standard deviation

^{a-b}, Means within row with the same superscript are not significantly different at $p > 0.05$

จากการทดลองปริมาณของแข็งที่ละลายได้, ของแข็งทั้งหมด, ค่าพีเอชและค่ากรดไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นอนุภาคที่มีขนาดเล็ก จึงสามารถผ่านรูพรุนของเมมเบรนไปได้ โดยไม่มีการกักกันหรือกักกันไว้น้อยมาก (Pereira *et al.*, 2002)

การวิเคราะห์ปริมาณน้ำตาลทั้งหมด พบว่าปริมาณน้ำตาลทั้งหมดมีความแตกต่างกับน้ำตาลโตนดสด ($p < 0.05$) โดยในส่วนของเพอมีเอทมีปริมาณน้ำตาลทั้งหมดเฉลี่ย 11.18, 10.38, 10.55 และ 10.55 % เมื่อผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตารางที่ 2-3) เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบขนาดโมเลกุลของน้ำตาล (กลูโคส) มีขนาดโมเลกุล 120 kDa ซึ่งมีขนาดเล็กกว่ารูพรุนของเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและระดับอัลตราฟิลเตรชัน MWCO ขนาด 300 kDa ดังนั้นโมเลกุลของน้ำตาลบางส่วนสามารถผ่านรูพรุนของเมมเบรนได้ (Merin and Shomer, 1999)

การวิเคราะห์ปริมาณน้ำตาลรีดิวิซ์ เมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าปริมาณน้ำตาลรีดิวิซ์ในส่วนเพอมีเอทมีค่าลดลงและมีค่าแตกต่างจากน้ำตาลโตนดสด ($p < 0.05$) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.57, 0.59, 0.50 และ 0.64 % เมื่อผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2, 0.1 μm , 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตารางที่ 2-3) จากการทดลองในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ de Barros และคณะ (2003) พบว่าปริมาณน้ำตาลรีดิวิซ์ของน้ำสับประรดในส่วนเพอมีเอทมีค่าลดลงต่ำกว่าน้ำสับประรดสด แต่ในส่วนของรีเทนเททมีปริมาณน้ำตาลรีดิวิซ์สูงขึ้นเมื่อใช้เมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันขนาดรูพรุน 0.01 μm ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการกรองด้วยเมมเบรนอนุภาคขนาดใหญ่และจุลินทรีย์ส่วนใหญ่จะถูกกักกันไว้ในส่วนของรีเทนเทท ทำให้จุลินทรีย์ในกลุ่มยีสต์ซึ่งกลุ่มที่สามารถผลิตเอนไซม์อินเวอร์เทส สามารถย่อยน้ำตาลซูโครสเป็นน้ำตาลกลูโคสและน้ำตาลฟรุกโทส ส่งผลให้น้ำตาลรีดิวิซ์ในส่วนของเพอมีเอทลดลง (สุมาลี เหลืองสกุล, 2535)

การวิเคราะห์ปริมาณโปรตีนของน้ำตาลโตนดเมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าปริมาณโปรตีนมีความแตกต่างกับน้ำตาลโตนดสด ($p < 0.05$) ในน้ำตาลโตนดประกอบด้วยโปรตีนจุลินทรีย์และเอนไซม์ จึงมีความเป็นไปได้ที่องค์ประกอบเหล่านี้ถูกกักกันด้วยเมมเบรน Chakraborty และคณะ (2004) ได้ศึกษาและรายงานถึงน้ำหนักโมเลกุลโปรตีนของน้ำตาลโตนดมีขนาด 100 kDa แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงานถึงลักษณะหรือโครงสร้างโมเลกุลของโปรตีนในน้ำตาลโตนดอย่างชัดเจนจึงอาจมีความเป็นไปได้ที่องค์ประกอบของโปรตีนสามารถผ่านเมมเบรนไปได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Matta และคณะ (2004) ถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพของน้ำเซอร์รี่เมื่อผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.3 μm พบว่าปริมาณโปรตีนในส่วนของรีเทนเททมีปริมาณเพิ่มขึ้นเพราะเมมเบรนกักกันไฟเบอร์ เซลล์จุลินทรีย์และอนุภาคต่างๆไว้ในส่วนของรีเทนเทท

1.3) คุณสมบัติทางจุลินทรีย์

ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด, แลคติกแบคทีเรีย, ยีสต์และรา ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่มีผลต่อคุณภาพของน้ำตาลโตนดและน้ำผลไม้อื่นๆ โดยส่งผลกระทบต่ออายุการเก็บรักษาและการยอมรับของผลิตภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดในน้ำตาลโตนดหลังผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่าจำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดในส่วนของเพอมีเอทมีค่าเฉลี่ย $5.33, 3.25 \times 10^2, 6.67$ และ 9.88×10^3 โคโลนีต่อมิลลิเมตร (CFU/ml) เมื่อผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตารางที่ 2-4) จุลินทรีย์ส่วนใหญ่จะถูกกักกันด้วยเมมเบรนไว้ในส่วนของรีเทนเทท ส่งผลให้ส่วนของเพอมีเอทมีจำนวนจุลินทรีย์ลดลง

ผลการวิเคราะห์จำนวนแบคทีเรียแลคติกในน้ำตาลโตนดหลังผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่ามีจำนวนแบคทีเรียแลคติกเฉลี่ย $<1.0 \times 10^{-1}$ CFU/ml (ตารางที่ 2-4) ทั้งนี้จำนวนแบคทีเรียแลคติกในส่วนของรีเทนเททมีค่าน้อยกว่าในส่วนของน้ำตาลโตนดเริ่มต้น เพราะสถานะในการทดลองที่ดำเนินกระบวนการกรองที่อุณหภูมิ 50 °C สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์กลุ่มนี้ได้ (Matta *et al.*, 2004) สอดคล้องกับการศึกษาของ Campos และคณะ (2002) พบว่าการใช้เมมเบรนไมโครฟิลเตรชันขนาดรูพรุน 0.3 μm สามารถลดปริมาณจุลินทรีย์ในน้ำมะม่วงหิมพานต์ โดยจำนวนยีสต์ รา และ mesophilic bacteria เหลือน้อยกว่า 10 CFU/g เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้ซึ่งกำหนดว่าจำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดไม่เกิน 500 CFU/g จำนวนยีสต์และรา ไม่เกินกว่า 100 CFU/g (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, มพช.113/2546)

ตารางที่ 2-4 จำนวนจุลินทรีย์ในน้ำตาลโตนดสด และเพอมีเอท (ไมโครฟิลเตรชัน ขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.1 μm ที่ความดันขับ 100 kPa และอัลตราฟิลเตรชัน MWCO 300 และ 50 kDa ที่ความดันขับ 250 kPa ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ $50 \pm 1^\circ\text{C}$)

Table 2-4 Microbiological properties of fresh sugar palm sap and permeate (microfiltration, pore size 0.2 and 0.1 μm at TMP 100 kPa and ultrafiltration, MWCO 300 and 50 kDa at 250 kPa, Cross-flow velocity 3.5 m/s, Temp. $50 \pm 1^\circ\text{C}$.)

Properties	Fresh sugar	Permeate			
	plam sap*	0.2 μm	0.1 μm	300 kDa	50 kDa
Total viable count (CFU/ml)	9.22×10^7	5.33	3.25×10^2	6.67	9.88×10^3
Lactic acid bacteria (CFU/ml)	7.00×10^6	0	0	0	0
Yeast and mold (CFU/ml)	7.08×10^7	0	0	0	6.85×10^2

Note: * Microbiological analysis were done after 15 hours of collecting sugar palm sap.

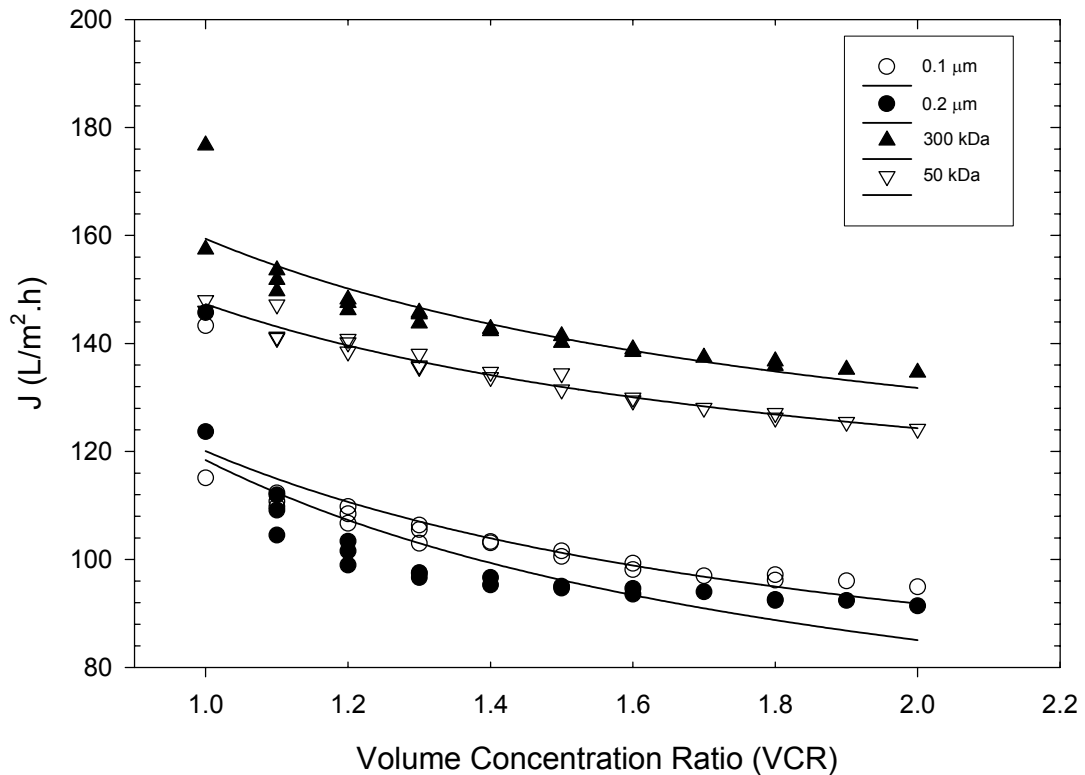
(Each value is the mean of triplicate determination $\pm$ standard deviation.)

ผลการวิเคราะห์จำนวนยีสต์และราในน้ำตาลโตนดสดและเพอมีเอท พบว่าจำนวนยีสต์และราในส่วนของเพอมีเอทมีค่าเฉลี่ย 0, 0, 0 และ 6.85×10^2 CFU/ml เมื่อผ่านเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ (ตารางที่ 2-4) จากการทดลองพบว่าเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชันขนาด MWCO 50 kDa มีจำนวนยีสต์และราสูงกว่าที่กำหนดไว้ตามมาตรฐานของน้ำตาลโตนด (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, มผช.113/2546) ทั้งนี้เนื่องจากระบบการกรองหรือไส้กรองเมมเบรนอาจมีจุดบกพร่องจุดเล็กๆเกิดขึ้น จากการทดลองสอดคล้องกับ Barefoot และคณะ (1989) ในศึกษาการลดปริมาณจุลินทรีย์ด้วยกระบวนการเมมเบรนโดยใช้จุลินทรีย์ *P. diminuta* ที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.2 μm เป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการกรอง พบว่าการกรองระดับอัลตราฟิลเตรชันสามารถกักกันจุลินทรีย์ *P. diminuta* ได้อย่างสมบูรณ์

2) การเปลี่ยนแปลงฟลักซ์

ค่าฟลักซ์ของเพอมีเอทในระหว่างการกรองน้ำตาลโตนดด้วยเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน แสดงดังภาพที่ 2-2 ค่าฟลักซ์เริ่มต้นมีค่าเฉลี่ย 143.3, 145.7, 176.7 และ 148.0 $\text{L/m}^2\cdot\text{h}$ เมื่อกรองด้วยเมมเบรนขนาด 0.2, 0.1 μm , 300 และ 50 kDa ตามลำดับ ค่าฟลักซ์มีการลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงแรก สันนิษฐานว่าในช่วงดังกล่าวมีฟาวลิ่งสะสมในรูพรุนและมีแนวโน้มเข้าสู่สภาวะคงตัว

(steady state) เมื่อมีค่า VCR เพิ่มขึ้นและเกิดปรากฏการณ์คอนเซนเตรชันโพลาไรเซชันและชั้นเค้กที่ผิวหน้าเมมเบรน (Mordon *et al.*, 2000)

ภาพที่ 2-3 เอมิเอทฟลักซ์กับอัตราความเข้มข้นเชิงปริมาตรในระหว่างการกรองน้ำตาลโดนคด้วยเมมเบรนไมโครฟิลเตรชัน (รูพรุนขนาด 0.2 และ 0.1 μm ที่ความดันขับ 100 kPa) และอัลตราฟิลเตรชัน (MWCO ขนาด 300 และ 50 kDa ที่ความดันขับ 250 kPa) ที่ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ $50 \pm 1^\circ\text{C}$

Figure 2-3 Flux versus VCR during microfiltration (poresize 0.2 and 0.1 μm , TMP 100 kPa) and ultrafiltration of sugar palm sap (MWCO 300 and 50 kDa, TMP 250 kPa) at cross-flow velocity 3.5 m/s and temperature $50 \pm 1^\circ\text{C}$.

จากการทดลองพบว่าค่าฟลักซ์ของเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2 μm มีค่าต่ำกว่าเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.1 μm เล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของรูพรุนที่มีขนาดใหญ่กว่ามีความเป็นไปได้ที่สารแขวนลอย หรืออนุภาคขนาดเล็กเกิดแรงกระทำระหว่างเมมเบรน และสะสมที่ผนังภายในรูพรุนส่งผลให้เกิดฟาวลิงอย่างรวดเร็ว (Domier *et al.*, 1995) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fukumoto และคณะ

(1998) พบว่าในการกรองน้ำแอปเปิ้ลด้วยเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันแบบเซรามิกขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.02 μm ที่อุณหภูมิ 50 °C พบว่า ค่าฟลักซ์ของน้ำแอปเปิ้ลที่กรองด้วยเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2 μm ที่ได้มีค่าต่ำกว่า นอกจากนี้ยังมีรายงานของ Chamchong และ Noomhorn (1991) ว่าในกระบวนการกรองน้ำส้มด้วยเมมเบรนแบบโพลีซัลโฟนขนาดรูพรุน 0.1 μm มีค่าฟลักซ์ที่ดีกว่าการกรองด้วยเมมเบรนขนาดรูพรุน 0.2 μm . ทั้งนี้เนื่องจากอนุภาคที่อยู่ในผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้เริ่มต้นมีการสะสมและถูกดูดซับภายในผนังของรูพรุนของเมมเบรนที่มีรูพรุนขนาดใหญ่ ส่งผลให้ค่าฟลักซ์ลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนเมมเบรนที่มีรูพรุนขนาดเล็กกว่าการผ่านของอนุภาคเป็นไปได้ยากและอนุภาคขนาดใหญ่จะมีการสะสมที่ผิวหน้าเมมเบรน ส่งผลให้ฟลักซ์ที่สภาวะคงที่มีค่าสูงกว่า

ส่วนการลดลงของฟลักซ์ของเพอมีเอทของเมมเบรน MWCO 300 และ 50 kDa พบว่า ค่าฟลักซ์ของเมมเบรนขนาด MWCO 300 kDa มีค่าสูงกว่า 50 kDa ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชันมีการใช้ความดันสูง (250 kPa) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเมมเบรนทั้งสองระดับ พบว่าฟลักซ์ของเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชันสูงกว่าเมมเบรนที่มีรูพรุนในระดับไมโครฟิลเตรชัน มีความเป็นไปได้ว่าการสะสมของชั้นฟาวลิงในเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชัน เกิดการดูดซับอย่างรวดเร็วภายในรูพรุน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดรูพรุนอย่างรวดเร็วในช่วงแรก ซึ่งต่างจากเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน ที่เป็นไปได้ว่าฟาวลิงที่เกิดขึ้นที่ผิวหน้าเมมเบรนเป็นหลัก และอีกเหตุผลคือในการทดลองมีการใช้ความดันขับที่แตกต่างกัน โดยในเมมเบรนอัลตราฟิลเตรชันมีการใช้ความดันขับที่สูงกว่าจึงมีแรงกระทำต่อเพอมีเอทไหลผ่านเมมเบรนสูงกว่า

3) ความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงและการกักกันโปรตีน

3.1) ความต้านทานเนื่องจากฟาวลิง

จากการลดลงของฟลักซ์ในระหว่างการกรองเป็นปัญหาหลักต่อประสิทธิภาพกระบวนการกรองและอายุการใช้งานเมมเบรน โดยในน้ำผลไม้ประกอบด้วยโพลีแซคคาไรด์, โปรตีน และคอลลอยด์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สามารถสะสมที่ผิวหน้าเมมเบรนหรืออุดตันรูพรุน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดของรูพรุนและส่งผลต่อการเพิ่มความต้านทานของเมมเบรนเนื่องจากฟาวลิง (Youn *et al.*, 2004)

ความต้านทาน R_m สามารถคำนวณได้จากฟลักซ์ของน้ำสะอาดของเมมเบรนก่อนใช้งาน ความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงที่ไม่สามารถผันกลับได้ (R_{fm}) เป็นความต้านทานที่ติดอยู่กับเมมเบรนไม่สามารถล้างออกด้วยน้ำไม่ว่าสภาวะใดๆ นอกจากนี้ใช้สารทำความสะอาด และความต้านทานเนื่องจากฟาวลิง

ที่ผันกลับได้ หรือจากชั้นคอนเซนต์เรชัน โพลาริเซชัน (R_{pf}) ซึ่งความต้านทานนี้สามารถกำจัดออกด้วยน้ำสะอาดที่ความเร็วตามขวางที่เหมาะสม โดยอาศัยแรงเฉือนที่ผิวหน้าเมมเบรนในระหว่างการกรอง

จากการศึกษาความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงในกระบวนการกรองน้ำตาลโตนดด้วยเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน แสดงดังตารางที่ 2-5 พบว่าความต้านทาน R_m ของเมมเบรนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.26×10^{12} , 1.38×10^{12} , 1.67×10^{12} และ $1.72 \times 10^{12} \text{ m}^{-1}$ สำหรับเมมเบรนรูพรุน/MWCO ขนาด 0.2, 0.1 μm 300 และ 50 kDa ตามลำดับ

ตารางที่ 2-5 ความต้านทานเมมเบรนและความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงของกระบวนการกรองน้ำตาลโตนดด้วยเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชัน และอัลตราฟิลเตรชัน ความดันขับ 100 และ 250 kPa ตามลำดับ ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s อุณหภูมิ $50 \pm 1^\circ\text{C}$

Table 2-5 Summary of fouling resistances of microfiltration (TMP 100 kPa) and ultrafiltration membrane (TMP 250 kPa) cross-flow velocity 3.5 m/s, temperature $50 \pm 1^\circ\text{C}$

Pore size/MWCO	0.2 μm	0.1 μm	300 kDa	50 kDa
	Resistance (m^{-1}) $\times 10^{12}$			
R_m	1.26 $\pm$ 0.04*	1.38 $\pm$ 0.08	1.67 $\pm$ 0.05	1.78 $\pm$ 0.05
R_{irf}	0.49 $\pm$ 0.21 ^a	0.47 $\pm$ 0.15 ^a	0.29 $\pm$ 0.06 ^b	0.23 $\pm$ 0.03 ^b
R_{rf}	7.37 $\pm$ 1.47 ^a	8.84 $\pm$ 0.04 ^a	5.46 $\pm$ 0.67 ^b	4.99 $\pm$ 0.07 ^b

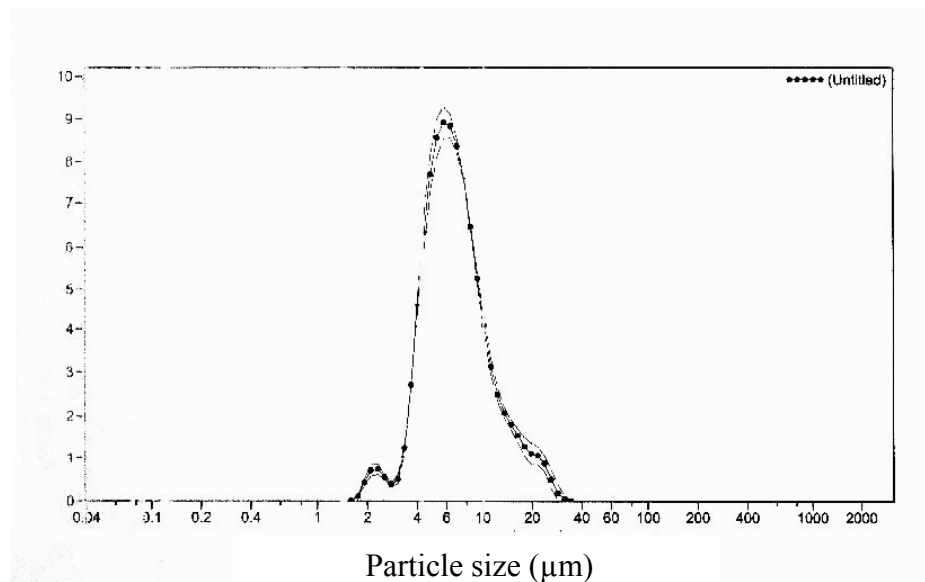
Note * Each value is the mean of triplicate determinations $\pm$ standard deviation

^{a-b}, Means within row with the same superscript are not significantly different at the $p > 0.05$

ค่าความต้านทาน R_{irf} มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.49×10^{12} , 0.47×10^{12} , 0.29×10^{12} และ $0.23 \times 10^{12} \text{ m}^{-1}$ สำหรับเมมเบรนรูพรุนขนาด 0.2 และ 0.1 μm และ MWCO ขนาด 300 และ 50 kDa ตามลำดับ สังเกตได้ว่าเมมเบรนรูพรุนขนาด 0.2 μm มีค่าความต้านทาน R_{irf} สูงกว่าเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน ทั้งนี้เนื่องมาจากเกิดการดูดซับ/อุดตันในรูพรุนได้มากกว่าเมมเบรนรูพรุนขนาดเล็ก อีกทั้งน้ำตาลโตนดประกอบด้วยอนุภาคหลายขนาดและมีการกระจายตัวของขนาดอนุภาคสูงโดยอยู่ในช่วง 0.2 – 30 μm (ภาพที่ 2-4) และเมมเบรนที่มีรูพรุนขนาดใหญ่ก็มีโอกาสที่อนุภาคต่างๆ เข้าไปเกาะและดูดซับภายในรูพรุนได้มากและเร็วกว่า ซึ่งโดยส่วนใหญ่เกิดจากโมเลกุลที่มีน้ำหนักโมเลกุลต่ำ การดูดซับของตัวถูกละลายขนาดเล็กจึงเกิดทั้งที่ผิวหน้าเมมเบรนและภายในรูพรุน แต่ทั้งนี้ยังขึ้นกับองค์ประกอบ

ของน้ำตาลโตนดเอง เนื่องจากองค์ประกอบที่ละลายในน้ำตาลโตนดอยู่ในรูปของคอลลอยด์และโปรตีนซึ่งมีประจุลบที่ผิว อีกทั้งเมมเบรนมีคุณสมบัติเป็นประจุบวก จึงมีแรงกระทำและดึงดูดองค์ประกอบได้ดี โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้ต่อการเกิดฟาวลิ่งมากที่สุด คือ เพคตินและโปรตีน แต่ในองค์ประกอบอื่นๆ เช่นสารประเภทน้ำตาล แร่ธาตุ และกรดอินทรีย์ ก็สามารถเกิดฟาวลิ่งได้เช่นเดียวกัน (Chilukuri *et al.*, 2001; Crozes *et al.*, 1993)

ค่าความต้านทาน R_{fr} ของเมมเบรนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.37×10^{12} , 8.84×10^{12} , 5.46×10^{12} และ $4.99 \times 10^{12} \text{ m}^{-1}$ ที่เมมเบรนรูพรุน/MWCO ขนาด 0.2, 0.1 μm และ 300, 50 kDa ตามลำดับ จากการทดลองพบว่าความต้านทาน R_{fr} มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นประมาณ 3-7 เท่า การเกิดฟาวลิ่งแบบผันกลับได้ในระบบกรองส่วนใหญ่เกิดจากการสะสมที่ผิวหน้าเมมเบรนมากกว่าในรูพรุน

ภาพที่ 2-4 การกระจายตัวของอนุภาค ในน้ำตาลโตนด

Figure 2-4 Particles size distribution of sugar palm sap

โดยทั่วไปการเกิดฟาวลิ่งจะส่งผลต่อการกักกันสารในระหว่างการกรองและสารที่ทำให้เกิดฟาวลิ่งที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการกรองมาก คือ โปรตีน, โพลีแซคคาไรด์ และองค์ประกอบอินทรีย์ที่มีน้ำหนักโมเลกุลสูง พบว่าองค์ประกอบดังกล่าวมีประจุและสามารถเกิดการจับตัวหรือตกตะกอนที่จุดไอโซอิเล็กทริก และมีการดึงดูดกันระหว่างประจุของเมมเบรนและองค์ประกอบได้ (Aoustin *et al.*, 2001) แต่อย่างไรก็ตามสามารถลดฟาวลิ่งโดยการปรับเปลี่ยนสถานะการดำเนินงานได้ เช่น การเพิ่มอุณหภูมิ, การเพิ่มความเร็วมตามขวาง, การบำบัดก่อนเข้ากระบวนการกรอง และการใช้

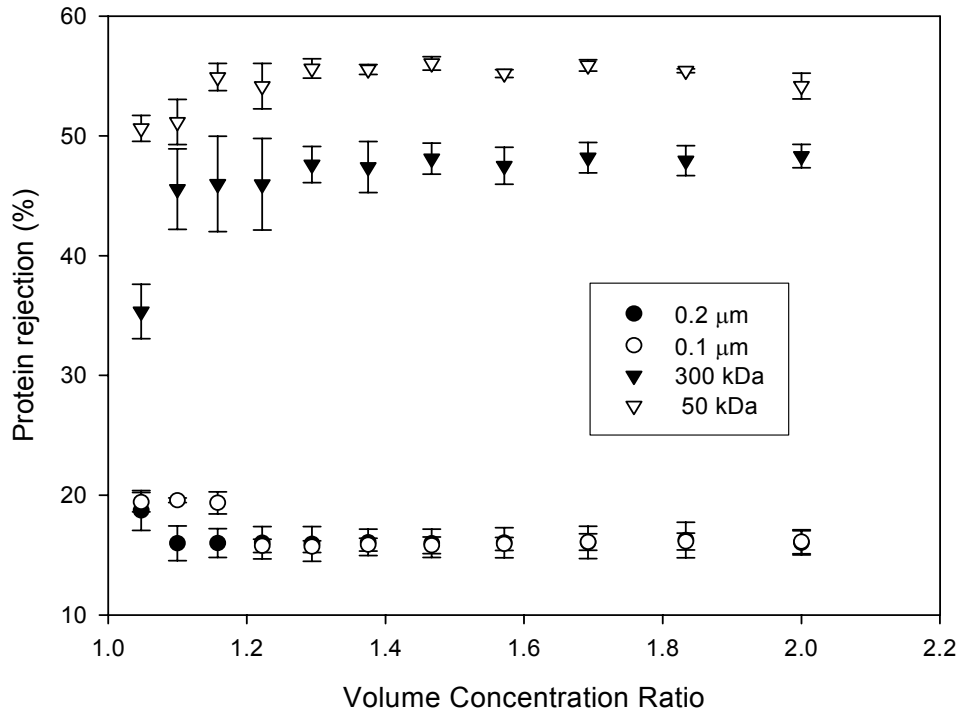
ความดันขับต่ำ ซึ่งสามารถอธิบายได้เนื่องจากการเพิ่มการไหลแบบปั่นป่วนและการผสมในระหว่างการกรองได้

3.2) การกักกันโปรตีน

การกักกันโปรตีนในน้ำตาลโตนดเมื่อผ่านกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน แสดงดังภาพที่ 2-5 พบว่าเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันขนาดรูพรุน 0.1 และ 0.2 μm สามารถกักกันโปรตีนได้อยู่ในช่วง 10-20 % และเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชันขนาด MWCO 300 และ 50 kDa การกักกันโปรตีนมีค่าเฉลี่ย 40-60 % จากการพิจารณาถึงความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงที่เกิดขึ้นในระหว่างการกรองน้ำตาลโตนด พบว่าความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ค่าการกักกันโปรตีนในระหว่างการกรองมีค่าเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรูพรุนของเมมเบรนมีขนาดเล็กลงและมีพื้นที่การกรองลดลง ทำให้เกิดการกักเก็บองค์ประกอบต่างๆ ไว้ในส่วนของรีเทนเทต ส่งผลให้มีความเข้มข้นที่ผิวหน้าเมมเบรนเพิ่มสูงขึ้น เกิดเป็นชั้นคอนเซนเตรชันโพลาไรเซชันและฟาวลิงขึ้น การเคลื่อนที่ขององค์ประกอบขนาดเล็กผ่านเมมเบรนจึงเป็นได้ยาก ค่าการกักกันโปรตีนจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน พบว่ากระบวนการไมโครฟิลเตรชันอาจมีฟาวลิงเกิดทั้งรูพรุนและผิวหน้าเมมเบรน จึงทำให้มีโปรตีนผ่านในช่วงแรกของการกรองสูง แต่ในกระบวนการอัลตราฟิลเตรชันเกิดฟาวลิงบนผิวหน้าเมมเบรนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การกักกันองค์ประกอบโปรตีนได้สูงกว่า

นอกจากนี้การกักกันโปรตีนไว้ ทำให้ผลิตภัณฑ์ในส่วนของเพอมีเอทสามารถเก็บได้นานและมีความใสคงตัว ทั้งนี้เนื่องจากลดองค์ประกอบของโปรตีนไปรวมตัวกับองค์ประกอบอื่นๆ และก่อให้เกิดความขุ่นภายหลังกระบวนการเมมเบรน (Yu and Lencki, 2004)

ภาพที่ 2-5 การเปลี่ยนแปลงการกักกันโปรตีนระหว่างการกรองน้ำตาลโตนดโดยเมมเบรนไมโครฟิลเตรชัน (ขนาดรูพรุน 0.2 และ 0.1 μm , ความดันขับ 100 kPa) และอัลตราฟิลเตรชัน (ขนาด MWCO 300 และ 50 kDa, ความดันขับ 250 kPa) ความเร็วตามขวาง 3.5 m/s, อุณหภูมิ 50 ± 1 $^{\circ}\text{C}$

Figure 2-5 Change in protein rejection (MF, 0.2 and 0.1 μm , TMP 100 kPa and UF, 300 and 50 kDa, TMP 250 kPa) cross-flow velocity 3.5 m/s, temperature 50 ± 1 $^{\circ}\text{C}$.

2.4 บทสรุป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้กระบวนการไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชันในการกรองน้ำตาลโตนด และเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการกรองน้ำตาลโตนดเมื่อใช้เมมเบรนในระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน โดยทำการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางคุณสมบัติทางเคมี กายภาพ และจุลินทรีย์ พร้อมทั้งศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงฟลักซ์ การกักกันโปรตีน และความต้านทานของฟาวลิ่งที่เกิดขึ้น จากผลการทดลองและวิจารณ์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. คุณสมบัติทางเคมีและทางกายภาพของน้ำตาลโตนดมีการเปลี่ยนแปลงไปหลังผ่านกระบวนการเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันและอัลตราฟิลเตรชัน โดยเพอมีเอทที่ได้มีความใสเพิ่มขึ้นและความหนืดลดลง เนื่องจากปริมาณของแข็งทั้งหมด และของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดลดลง

แต่ค่ากรด พีเอชและปริมาณโปรตีนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงน้อยมากหลังจากการกรอง กระบวนการกรองสามารถลดปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด แบคทีเรีย แลคติก ยีสต์ และราในส่วนของเพอมีเอทได้

2. การเปลี่ยนแปลงของฟลักซ์ในกระบวนการไมโครฟิลเตรชันของเมมเบรนขนาดรูพรุน $0.2 \mu\text{m}$ มีค่าต่ำกว่าเมมเบรนขนาดรูพรุน $0.1 \mu\text{m}$ เล็กน้อยเมื่อใช้ความดันขับ 100 kPa และกระบวนการอัลตราฟิลเตรชันค่าฟลักซ์ของเมมเบรน MWCO ขนาด 300 kDa มีค่าสูงกว่าเมมเบรน MWCO ขนาด 50 kDa เมื่อใช้ความดันขับ 250 kPa ซึ่งฟลักซ์ของน้ำตาลโตนดมีการลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงแรกและเข้าสู่สภาวะคงตัว

3. จากการวิเคราะห์ความต้านทานเนื่องจากฟาวลิง R_{fr} และ R_{ir} พบว่าหลังจากการกรองน้ำตาลโตนดความต้านทานมีค่าเพิ่มขึ้น โดยที่เมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันมีค่าความต้านทานสูงกว่าเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชัน เพราะมีฟาวลิงที่สะสม/อุดตันภายในรูพรุนของเมมเบรนได้สูงและรวดเร็วกว่าการเกิดฟาวลิงที่ผิวหน้าเมมเบรน ทำให้ค่าความต้านทาน R_{fr} สูง ซึ่งมีผลต่อการลดลงของฟลักซ์เป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามความต้านทานหลักของกระบวนการกรองเป็นความต้านทานเนื่องจากฟาวลิงที่ผันกลับได้

4. การกักกันโปรตีนของกระบวนการเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชันอยู่ในช่วง 20% และระดับอัลตราฟิลเตรชันมีการกักกันโปรตีนอยู่ในช่วง $50-60\%$ โดยเมมเบรนระดับอัลตราฟิลเตรชันกักกันโปรตีนและองค์ประกอบอื่นๆ ได้ดีกว่าเมมเบรนระดับไมโครฟิลเตรชัน ส่งผลให้เพอมีเอทมีแนวโน้มเก็บรักษาได้ระยะเวลานานกว่าเพราะองค์ประกอบของโปรตีนลดลงและเกิดความขุ่นและตะกอนช้า

เอกสารอ้างอิง

มาตรฐานชุมชน(ออนไลน์). 2546. สืบค้นจาก:

<http://libraty.itsi.go.th/T/Fulltex/CPS/alphabetical/P1.html> (22 พฤษภาคม 2548).

สุมาลี เหลืองสกุล. 2535. จุลชีววิทยาทางอาหาร. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. กรุงเทพฯ

Alvarez, S., Alvarez, R., Riera, F.A. and Coca, J. 1998. Influence of depectinization on apple juice ultrafiltration. *Colloids and Surfaces*. 138: 377-382.

A.O.A.C. 1990. Official Methods of Analysis of A.O.A.C. International. 15th ed. The Association of Official Analytical Chemists. Virginia.

Aoustin, E., Schäfer, A.I., Fane, A.G. and Waite, T.D. 2001. Ultrafiltration of natural organic matter. *Sep. Purif. Technol.* 22-23: 63-78.

Barhate, R.S., Subramanian, R., Nandini, K.E. and Umesh Hebbar, H. 2003. Processing of honey using polymeric microfiltration and ultrafiltration membranes. *J. of Food Eng.* 60: 49-54.

Bailey, A.F.G., Barbe, A.M., Hogan, P.a., Johnson, R.A. and Sheng, J. 2000. The effect of ultrafiltration on the subsequent concentration of grape juice by osmotic distillation. *J. Membrane Sci.* 164: 195-204.

Barefoot, S.F., Tai, H.Y., Brandon, S.C., and Thomas, R.L. 1989. Production of microbiologically stable apple juice by metallic membranes ultrafiltration. *J. Food Sci.* 54: 408-411.

Campos, D.C.P., Santos, A.S., Wolkoff, D.B., Matta, V.M., Corrêa, L.M. and Couri, S. 2002. Cashew apple juice stabilization by microfiltration. *Desalination*. 148: 61-65.

Carneiro, L., Irala dos Santos, S., Flávia dos Santos, G., Matta, V.M. and Cabral, L.M.C. 2002. Cold sterilization and clarification of pineapple juice by tangential microfiltration. *Desalination*. 148: 93-98.

Cassano, A., Jiao, B. and Drioli, E. 2004. Production of concentrated kiwifruit juice by integrated membrane process. *Food Res Inter.* 37: 139-148.

Chakraborty¹, P., Gupta-Bhattacharya¹, S., Roy, I and handa, S. 2004. Identification of shared allergenic components from four common and dominant pollen taxa of Arecaceae (online). Available <http://www.ias.ac.in/currsci/jun102004/1539> (12 August. 2004)

Chamchong, M. and Noomhom, A. 1991. Effect of pH and enzymatic treatment on microfiltration and ultrafiltration of tangerine juice. *J. Food Proc Eng.* 14: 21-34.

- Chilukuri, S.V.V., Marshall, A.D., Munro, P.A. and Singh, H. 2001. Effect of sodium dodecyl sulphate and cross-flow velocity on membrane fouling during cross-flow microfiltration of lactoferrin solutions. *Chem Eng and Proc.* 40: 321-328.
- Crozes, G. Anselme, C. and Mallevalle, J. 1993. Effect of adsorption of organic matter on fouling of ultrafiltration membranes. *J. Membrane Sci.*84: 61-77.
- Czekaj, P., López, F. and Güell, C. 2001. Membrane fouling by turbidity constituents of beer and wine: characterization and prevention by means of infrasonic pulsing. *J. Food Eng.* 49: 25-36.
- de Barros, S.T.D., Andrade, C.M.G., Mendes, E.S. and Peres, L. 2003. Study of fouling mechanism in pineapple juice clarification by ultrafiltration. *J. Membrane Sci.* 215: 213-224.
- de Carvalho, L.M.J., da Silva, C.A.B. and Pierucci, A.P.T.R. 1998. Clarification of Pineapple Juice (*Ananas comosus* L. Meryl) by Ultrafiltration and Microfiltration: Physicochemical Evaluation of Clarified Juices, Soft drink Formulation, and Sensorial Evaluation. *J. Agri. Food Chem.* 46: 2185-2189.
- Dornier, M., Petermann, R. and Deloux, M. 1995. Influence of Start-up Procedure on Crossflow Microfiltration of Raw Cane Sugar. *J. Membrane Sci.* 24: 213-224.
- Eagles, W.P. and Wakeman, R.J. 2002. Interactions between dissolved material and the fouling layer during microfiltration of a model beer solution. *J. Membrane Sci.* 206: 253-264.
- Fukumoto, L. R., Delaquis, P., & Girard, B. 1998. Microfiltration and ultrafiltration ceramic membranes for apple juice clarification. *J. Food Sci.* 63: 845–850.
- Jiratananon, R., Uttapap, D. and Tangamornsuksun, C. 1997. Self-forming dynamic membrane for ultrafiltration of pineapple juice. *J. Membrane Sci.* 129 : 135-143.
- Lowry, O.H., Rosebrough, N.J., Farr, A.L. and Randall, R.J. 1951. Protein measurement with the folin phenol reagent. *J. Biol. Chem.* 193: 265-275.
- López, F., Pescador, P., Güell, C., Morales, M.L., García-Parrilla, M.C. and Troncoso, A.M. 2004. Industrial vinegar clarification by cross-flow microfiltration: effect colour and polyphenol content. *J. Food Eng.* 67:137-145.
- Matta, V.M., Moretti, R.H. and Cabral, L.M.C. 2004. Microfiltration and reverse osmosis for clarification and concentration of acerola juice. *J. Food Eng.* 61: 477-482.
- Merin, U. and Shomer, I. 1999. Ultrafiltration Performance of Heat-Treated Shamouti Orange [*Citrus sinensis* (L.) Osbeck] Juice. *J. Agric. Food Chem.* 47: 2617-2622.

- Mordon, M., Girard, B. and Moresoli, C. 2000. Modeling flux behavior for membrane filtration of apple juice. *Food Res Inter.* 33: 539-548.
- Padilla, O.I. and McLellan, M.R. 1989. Molecular weight cut-off of ultrafiltration membranes and the quality and stability of apple juice. *J. Food Sci.* 54: 1250.
- Padilla-Zakour, O., and McLellan, M. R. 1993. Optimization and modeling of apple juice cross-flow microfiltration with a ceramic membrane. *J. Food Sci.* 58: 369-374.
- Pereira, C.C., Rufino, J.M., Habert, A.C, Nobrega, R., Cabral, M.C. and Borges, C.P. 2002. Membrane for processing tropical fruit juice. *Desalination.* 148: 57-60.
- Snir, R., Wicker, L., Koehler, P.E. and Sims, K. 1996. Membrane Fouling and Molecular Weight Cutoff Effects on the Partitioning of Pectinesterase. *J. Agric. Food Chem.* 44: 2091-2095.
- Vaillant, F., Millan, P., O'Brien, G., Dornier, M., Decloux, M. and Reynes, M. 1999. Cross flow microfiltration of passion fruit juice after partial enzymatic liquefaction. *J. Food Eng.* 42: 215-224.
- Vladisavljević, G.T., Vukosavljević, P. and Bukvić, B. 2003. Permeate flux and fouling resistance in ultrafiltration of depectinized apple juice using ceramic membranes. *J. Food Eng.* 60: 241-247.
- Wang, J.E., Wei, T.C. and Yu, Z.R. 2005. Effect of operating temperature on component distribution of West Indian cherry juice in a microfiltration system. *LWT.* 38: 683-689.
- Wu, M. L., Zall, R. R., & Tzeng, W. C. (1990). Microfiltration and ultrafiltration comparison for apple juice clarification. *J. Food Sci.* 55: 1162-1163.
- Youn, K.G., Hong, J.H., Bae, D.H., Kim, S.J. and Kim, S.D. 2004. Effective clarifying process of reconstituted apple juice using membrane filtration with filter-aid pretreatment. *J. Membran Sci.* 228: 179-186.
- Yu, J. and Lencki, R.W. 2004. Effect of enzyme treatments on the fouling behavior of apple juice during microfiltration. *J. Membrane Sci.* 63: 413-423.
- Zeman, L.J. and Zydney, A.L. 1996. *Microfiltration and Ultrafiltration principles and application.* Marcel Dekker, Inc. New York.